Said Nursî ve üç adam

Bediüzzaman'la M. Kemal'in Ankara'da Birinci Meclisteki görüşmelerine dair kayıtlar, ilgili kaynaklarda mevcut. Said Nursî'nin milletvekillerine dağıttığı meşhur beyanname üzerine aralarında yaşanan, Üstadın "Paşa, Paşa! Kâinatta en yüksek hakikat imandır, imandan sonra namazdır..." diye başlayan cevabına M. Kemal'in özür dileyerek mukabele etmesiyle sonuçlanan tartışmaya ve ayrıca iki saatlik başbaşa görüşmelerine dair bilgiler de.

Ama sonrası pek bilinmiyor. Daha doğrusu, Bediüzzaman'ın eserlerinin değişik yerlerinde M. Kemal'le ilgili ifadeler yer almasına karşılık, Atatürk'ün Said Nursî'ye dair bir beyanı, bilinen kayıtlarda yok. Peki, bunun anlamı ve izahı ne?

Acaba M. Kemal, millî mücadeleye verdiği desteği görüp takdir ederek ısrarla ve defaatle İstanbul'dan Ankara'ya davet ettiği ve "Bize sizin gibi kahraman bir hoca lâzım" diyerek son derece cazip imkânlar vaadiyle, birlikte çalışma teklifinde bulunduğu, ama red cevabı aldığı Said Nursî ile, sonraki süreçte hiç ilgilenmedi mi?

İcraata baktığımızda şunları görüyoruz:

Bediüzzaman'ın Van'daki uzletgâhından alınarak önce Burdur'a, sonra Barla'ya sürülmesi; 1935'te talebeleriyle beraber Eskişehir hapishanesine konulup yargılanması ve tahliyenin ardından Kastamonu'ya gönderilmesi hep M. Kemal döneminde, o icranın başındayken olmuş.

Gerçi Can Dündar'ın "Mustafa" filminin tetiklediği tartışmalarda, hayatının son yedi yılını yalnız geçirdiğine dair iddialar da seslendirildi.

Ama Bediüzzaman'a yapılan yukarıda özetlediğimiz uygulamalar o hayattayken gerçekleşti.

Ve M. Kemal döneminde başlayan hapis, tecrit, sürgünler, İnönü zamanında da devam etti:

Kastamonu sürgününün kalan kısmı, Denizli hapsi ve mahkemesi, Emirdağ sürgünü, Afyon hapsi ve mahkemesi, onun devrindeki icraatlar.

İsmet Paşanın bu noktada M. Kemal'den farkı, aynı çizgi ve paraleldeki uygulamalarından ayrı olarak, Bediüzzaman'ı çok yakından takip ettiğini, sarih beyanlarıyla da açıkça göstermesi.

Bilhassa 14 Mayıs 1950 seçimleriyle iktidardan düşüp muhalefete geçtikten sonra Menderes'i de yıpratmak için Said Nursî ile uğraşmayı kendisine iş edinen İnönü, Bediüzzaman'ın bilhassa hayatının son aylarında çıktığı yurt gezilerini diline dolayarak Türkiye'nin en önemli gündem maddelerinden biri haline getirmişti.

Said Nursî'nin vefatından iki ay sonra gerçekleşen 27 Mayıs ihtilâlinin ardından başbakan olduğunda MİT'in masasına koyduğu solcular dosyasını geri çevirerek "Bana Nurcuların dosyasını getirin, sizin en önemli işiniz Nurcuları takip etmek" diyen kişi de yine İsmet İnönü idi.

Aynı İnönü, 1965 seçimleri öncesinde Demirel'e karşı "Said Nursî'nin halifesi mi olacak?" kampanyası başlatmaktan da geri durmamıştı.

Yani, Said Nursî'yi etkisiz hale getirmek için aynı icraatları yapmalarına karşılık, M. Kemal Bediüzzaman hakkında konuşmamayı ve ketumiyeti tercih etmişken, ondan bu noktada ayrılan İnönü her fırsatta Bediüzzaman'ı, hizmetini ve talebelerini hedef alan konuşmalar yapmıştı.

M. Kemal-İnönü ikilisinin payandası olarak tarihe geçen Mareşal Fevzi Çakmak'ın Bediüzzaman'la ilgili tavrı ise, ona yapılan sürgün, tecrit, hapis uygulamalarına engel olmamak veya olamamakla beraber, ilk sürgün yeri olan Burdur'la ilgili bir kayıtta ifade edildiği üzere, yerel yöneticilere "Said Nursî'ye ilişmeyin" tavsiyesinde bulunmak ve ömrünün son deminde de kendisini affettirmek istercesine, Ankara'da nur hizmetleri için tahsis edilmek istenen bir mekâna para yardımı yapmak şeklinde tezahür etti.

Ama hem Üstadın istiğna düsturu, hem de o mekânın vücuda getirilme serencamında nur hizmetinin temel parametreleriyle örtüşmeyen unsurların mevcudiyeti, o projeyi akim bıraktı.

Rejimin üç önemli isminin Said Nursî ile ilgisi böyle. Dönemin diğer bazı etkin isimleri yarına.